WIKIPEDIA

Esihistoria

Esihistoria tarkoittaa aikaa ennen kirjoitustaidon käyttöönottoa. Historiaksi nimitetään esihistorian jälkeistä aikaa, jota voidaan tutkia kirjallisista lähteistä. Yli 99 % ihmiskunnan olemassaolon ajasta on ollut esihistoriaa.[1] Esihistoriaa tutkivista tieteistä merkittävin on arkeologia.

Etelä-Englannissa sijaitseva Stonehenge on maailman tunnetuimpia esihistoriallisia rakennelmia.

Sisällysluettelo

Jaottelu

Esihistoria jaetaan paleoliittiseen, neoliittiseen, pronssikauteen, kuparikauteen ja rautakauteen.[2]

- Kivikausi
  - Varhaispaleoliittinen kausi alkoi noin 2,5 miljoonaa vuotta sitten ja päättyi nykyihmisen ilmaantumiseen 250 000 vuotta sitten.
  - Keskipaleoliittinen kausi ajoitetaan vuosien 250 000 eaa. ja 30 000 eaa. välille.
  - Myöhäispaleoliittinen kausi oli vuosien 30 000 eaa. ja 10 000 eaa. välillä.[2]
  - Neoliittinen kausi alkoi noin 10 000–8 000 vuotta sitten ja kesti noin vuoteen 4 000–2 300 eaa.[2]
- Pronssikausi oli Lähi-idässä noin vuosien 4 000–1 200 eaa. välillä ja Euroopassa noin 2 300–800 eaa. välillä.[2]
- Kuparikausi alkoi Kaakkois-Euroopassa noin vuonna 4 500 eaa. ja koko Euroopassa noin vuonna 2 800 eaa.[2]
- Rautakausi alkoi vuosien 1 100–800 eaa. aikoihin.[2]

Lisäksi Euroopan esihistoria jäsennetään usein seuraavasti:[2]

- varhaispleistoseeni 1,8 Mv – 780 000 eaa.
- keskipleistoseeni 780 000–127 000 eaa.
- myöhäispleistoseeni 127 000–10 000 eaa.
- holoseeni 10 000 eaa. alkaen

Esihistorian päättyminen

Esihistorian ajasta siirryttiin varhaishistorian aikaan ensimmäisenä Mesopotamiassa ja Egyptissä, joissa syntyivät maailman ensimmäiset korkeakulttuurit sekä kirjoitustaito.[3]

Kiinassa vanhimmat kirjoitukset tunnetaan Shang-dynastian ajalta.[4]

Mesoamerikassa kirjoitustaidon kehittivät olmeekit 700–500 eaa.[5] Heitä seuranneet mayat joko kehittivät itse kirjoituksensa[6] tai luultavammin omaksuivat sen sapoteekeilta tai olmeekeilta.[7]

Suomessa katsotaan historian alkavan 1100- ja 1200-lukujen mittaan.

Australiassa esihistoria jatkui 1700-luvulle, sillä alkuperäiset asukkaat eivät olleet kehittäneet kirjoitustaitoa ennen eurooppalaisten tuloa. Jotkin Amazonin sademetsien ja Papua-Uuden-Guinean eristäytyneet alkuperäiskansat elivät esihistoriallista aikaa ainakin 1950- tai 1960-luvulle saakka.

Katso myös

- Esihistoriallinen arkkitehtuuri
- Esihistoriallinen taide
- Esihistoriallinen tekniikka
- Neoliittinen vallankumous

Lähteet

- Berndl, Klaus et al.: *Maailmanhistoria: Kuvitettu matka läpi historian*. Parragon, 2007. ISBN 9781405482837.

Viitteet

1. Corbishley, M., Darvill, T. & Stone, P. 2000. Prehistory: A Teacher's Guide. English Heritage, Education Service.
2. *Maailmanhistoria: Kuvitettu matka läpi historian* 2007, s. 18.
3. *Maailmanhistoria: Kuvitettu matka läpi historian* 2007, s. 29–31.
4. *Maailmanhistoria: Kuvitettu matka läpi historian* 2007, s. 72.
5. Kettunen, Harri & Helmke, Christophe: Introduction to Maya Hieroglyphs (http://www.mesoweb.com/resources/handbook/WH2010.pdf), 2010, s. 11–12.
6. Mayoista maoreihin, Ihmisen suku 4, Göran Burehnult (päätoimittaja), WSOY 1995, Painettu Hongkongissa 1995, ISBN 951-0-18782-8, Tietolaatikko Mayojen hieroglyfikirjoitus, David Stuart, s. 48-49.
7. *Tieteen kuvalehti* 6/2010, Maalis-huhtikuu 2010, s. 25, s. 23.

Kirjallisuutta

- Grünthal, Riho (toim.): *Ennen, muinoin: Miten menneisyyttämme tutkitaan*. Tietolipas 180. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2002. ISBN 951-746-332-4.